



**Universitat**  
de les Illes Balears

**Títol: L'Escola Laica d'Alaior i l'Escola Nova 21. Com poden ajudar aquestes pedagogies a assolir els objectius de la UNESCO per a l'educació del segle XXI?**

NOM AUTOR: Francisca Toral Sales

**Memòria del Treball de Fi de Màster**

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat/Itinerari d'Orientació Educativa)

de la

**UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS**

Curs Acadèmic 2016/2017

*Data 10 de juliol de 2017*

*Nom Tutor del Treball: Joan Coll Pons*

1.- Justificació del tema.

2.- Introducció. Resum i paraules-clau.

3.- Proposta de l'estudi .

4.- Estat de la qüestió

4.1.- Escola Nova a Menorca.

-El cas de l' Escola Laica d'Alaior.

4.2.- Estat actual.Escola Nova 21.

5.- Comparació entre les metodologies i fonaments de l' Escola Nova i les propostes actuals.

6.- Propostes basades en l'Escola Nova 21 que ajudin a assolir els objectius de la UNESCO.

7.- Conclusions i valoracions personals.

8.- Referències bibliogràfiques.

## 1.-JUSTIFICACIÓ DEL TEMA.

L'elecció del tema d'aquest estudi ve motivada pel fet que, durant l'etapa d'educació primària, vaig anar a una escola que funcionava per projectes i es diferenciava del model d'escola "tradicional" que s'estilava als anys 90. Sempre que recordo la meua experiència penso que em va ajudar a veure una altra manera de fer les coses, d'optimitzar els recursos i els aprenentatges adquirits per a ser més eficient i eficaç.

Però, actualment, hi ha moltes reticències per part d'alguns pares i mares envers el treball per projectes i les "noves metodologies". Jo treballa en un centre d'educació no reglada on fem classes de reforç i molts cops els pares em fan arribar les queixes sobre aquest tipus de metodologia. El fet de que els seus fills treballin sense la guia d'un llibre de referència i es posin a fer projectes (com si el fet de fer-los fos un joc que no els aporta coneixements), els crea angoixa i fins i tot, dubten de la qualitat de l'ensenyament que rebran i la menyspreuen. N'hi ha que fins i tot afirmen que aquest tipus d'ensenyament-aprenentatge és un invent nou i un experiment.

Al davant d'aquesta situació, els intento tranquilitzar dient-los que quan jo vaig anar a primària la meua escola funcionava per projectes i que tan dolent no deu ser el sistema si he arribat a la universitat sense massa dificultats. Alhora també els explico que els llibres ja han quedat "desfassats" pel que fa al seu ús com a eina de consulta i que avui en dia tota la informació que busquem la trobem a internet, llavors ja no té massa sentit que els fillets i filletes siguin "màquines de repetició de conceptes".

Però llavors me n'adono que la visió que tinc es basa en records d'infantesa, i que, possiblement poden estar idealitzats, condicionats i endolcits. És així quan es desperta en mi la inquietud de poder defensar el sistema de l'escola nova 21 amb una base sòlida i contrastada, defugint d'experiències pròpies.

Per això, m'he decidit a documentar l'impacte que va tenir el cas de l'Escola Laica d'Alaior com a màxima representant a Menorca al final del segle XVIII i principis del segle XX, per a fer pal·lesa la trajectòria històrica d'aquestes pràctiques. Llavors també la compararé amb les noves formes actuals que s'emmarquen en el moviment Escola Nova 21 i finalment analitzaré la metodologia d'aquest moviment més recent per a formular propostes metodològiques per a assolir els objectius que defensa la UNESCO per a l'educació del segle XXI.

## 2.- INTRODUCCIÓ I RESUM DEL TEMA.

Al 1890 a Menorca apareguè la necessitat d'oferir un altre tipus d'educació allunyat del model tradicional, és així com neix l'Escola Laica d'Alaior que es mantindrà activa fins al 1936, quan ha de tancar a causa de la Guerra Civil Espanyola. Aquestes idees les va recuperar i actualitzar el moviment de l'Escola Nova 21. Ara s'ha de dur a debat aquesta pedagogia per a saber si pot fer front als reptes de l'educació del segle XXI proposats per la UNESCO.

Paraules clau: Escola Laica d'Alaior, Escola Nova 21, educació del segle XXI.

En 1890 aparece en Menorca la necesidad de ofrecer otro tipo de educación alejado del modelo tradicional, es así como nace la Escuela Laica de Alaior que se mantiene activa hasta 1936, cuando debe cerrar debido a la Guerra Civil Española. Éstas ideas les recuperó i actualizó e movimiento de la Escuela Nueva 21. Ahora se debe llevar a debate esta pedagogía para saber si puede hacer frente a los retos para la educación del siglo XXI propuestos por la UNESCO.

Palabras clave: Escuela Laica de Alaior, Escuela Nueva 21, educación del siglo XXI

In 1890 appears in Menorca the need to offer another type of education away from the traditional model, that is how the Laica School of Alaior was born, which remained active until 1936, when it should close due to the Spanish Civil War. These ideas were recovered and updated by the movement of the New School 21. Now this pedagogy should be brought to debate to know if it can face the challenges for education of the 21st century proposed by UNESCO.

Key words: Laica School of Alaior, New School 21, education of the 21st century

### 3.- PROPOSTA DE L'ESTUDI

Aquest treball consta de tres objectius generals amb els seus corresponents objectius específics que es detallen a continuació:

Objectiu general 1: documentar el cas de l'Escola Laica d'Alaior com a màxima representant a Menorca al final del segle XVIII i principis del segle XX del que era l'escola nova de Ferrer i Guàrdia.

Objectius específics:

- analitzar els motius que propiciaren l'aparició de les experiències pedagògiques renovadores que hi hagué a Menorca des de 1890 a 1939.
- descriure l'ideari, els principis i les metodologies de l'escola Laica d'Alaior.

Objectiu general 2: comparar la metodologia de l'Escola Laica d'Alaior amb les noves formes actuals que s'emmarquen en el moviment Escola Nova 21.

Objectiu general 3: formular propostes metodològiques basades l'Escola Nova 21 per a intentar assolir els objectius que defensa la UNESCO per a l'educació del segle XXI.

### 4.- ESTAT DE LA QÜESTIÓ.

#### 4.1.- Escola Nova a Menorca.

Des del segle XVIII, el conjunt de la societat de Menorca s'havia dividit en dues classes, per una part una burgesia mercantil i per l'altra una aristocràcia feudal. Aquestes classes socials van donar lloc al naixement dels grans partits polítics de la història contemporània menorquina. Això és a causa de que la

industrialització no va tenir massa impacte ja que no es donaven les característiques pròpies de la Revolució Industrial.<sup>1</sup>

Per una banda, ens trobem amb el sector integrat per l'aristocràcia i els grans terratinents juntament amb els pagesos que treballaven en la seva terra de manera feudal, que varen formar el Partit Conservador.

El fet de que els pagesos donin suport al Partit Conservador es a causa de la religió. El pagès influït pel senyor creu en una unió entre altar i tron, quedant patent la relació entre religió i conservadorisme.<sup>2</sup>

Ens trobem a l'illa diversos diaris que difonen les idees de cada un dels partits polítics. Per una banda trobem “*Voz de Menorca*” de caràcter republicà i “*El Bien Público*” de caràcter conservador, així com altres diaris d'altres ideologies com “*El Liberal*” i tres seminaris com són “*El Grano de Arena*”, “*La Avispa*” i “*El Porvenir del Obrero*” de caire anarquista.

*“Els lliurepensadors maonesos compten amb un òrgan d'expressió, el diari “El Porvenir del Obrero”(d'ara en endavant EPO), des del qual es plantegen tota una lluita ideològica al conservadorisme. Sorpren la duresa dels seus atacs quan aquests es refereixen a qüestions abstractes o temes llunyans a Menorca (...)mentre que en els assumptes més propers hi ha una cautela notòria: sí que es dóna suport a les vagues, a la creació d'organitzacions societàries, etc., però en definitiva, sens arribar a qüestionar l'ordre vigent a Menorca. Pel que fa a les idees vigents, l'anarquisme sembla que troba prou suport a l'illa. Teresa Claramunt parla a Alaior el 13 d'octubre de 1913.*

---

<sup>1</sup>QUINTANA, Josep Maria. *Regionalisme i cultura catalana a Menorca (1888-1936)* .

<sup>2</sup>MARTÍN JIMÉNEZ, Ignacio. *El sistema educatiu a Menorca (1800-1936) Una visió estructural*. Maó, I.M.E., 2000

*Malgrat les diferències amb els republicans, hi ha un nexa comú entre aquests i els anarquistes: l'oposició al conservadorisme, i, quant a la cultura, si fa no fa els mateixos propòsits. La Casa del Poble de Maó, inaugurada el mes d'agost de 1913, serà la seva comuna”<sup>3</sup>*

Per una altra banda, ens trobem amb que la burgesia ja s'havia compromès amb la Revolució de 1868 i fins i tot havia donat suport a la república federal que s'havia alçat. Així, aquesta burgesia unida amb el sector radical va impulsar el Partit Republicà, a més comptaven amb els obrers encara que després van passar a formar part dels sindicats i partits obrers (C.N.T, U.G.T. i P.S.O.E.) degut al seu descontent per la falta de la pràctica de les idees del partit. Aquest fet va propiciar que entre 1918 i 1920 es creés l' Agrupació Socialista de Menorca i la Federació Obrera de Menorca (FOM).

Així veiem la contraposició entre: republicanisme, liberalisme i laïcisme; davant monarquisme, conservadorisme i clericalisme.

Al 1921 es produeix el desastre d'Annual, que debilita les forces espanyoles i d'entre els anys 1921 i 1930 es produeixen anys de reconstrucció dels partits.

*“El partit conservador s'havia anat desgastant irremissiblement. El primer quart del segle, començat amb un regeneracionisme impulsiu, havia d'acabar amb els partits de torn.*

*A la crisi del 1917, el catalanisme, l'exèrcit i els partits republicans proletaris havien ferit mortalment el sistema. En realitat, entre 1918 i 1923 el que quedà dels partits tradicionals no podia oferir a la corona solucions polítiques adequades.*

---

<sup>3</sup>MARTÍN JIMÉNEZ, Ignacio. op. cit. Pàg 19.



*Els lliberals, que no podien acceptar ni l'exèrcit ni el catalanisme, estaven dividits entre els partidaris de Romanones (governamentals), García Prieto (demòcrates) i Santiago Alba (d'esquerres).*

*Però el partit conservador no anava més ben parat, la divisió entre Maura i Dato resultà mortal de necessitat. El mutu recel els impedí de governar i causà una crisi pregonada dins el partit”<sup>4</sup>*

*“(…) los movimientos obreros, creados a partir de 1918, empiezan a enfrentarse claramente con las asociaciones de fabricantes; estos últimos continúan en el Partido Republicano mientras que los primeros pasan a formar parte del Partido Socialista y de las centrales sindicales; pero también dentro de la FOM surgen enfrentamientos y distensiones entre socialistas que apoyan a la UGT y sindicalistas que apoyan la CNT (sindicato anarcosindicalista)”<sup>5</sup>*

Així queda clara de quina manera tot això va afectar a la societat menorquina:

*“Menorca viu, en les primeres dècades del segle XX, un moment crucial de la seva història recent per molts motius, entre ells que hi ha en joc la reorientació de la seva activitat econòmica. En efecte, parlem de Menorca entre dos greus crisis econòmiques: la pèrdua de Cuba el 1898 i el Decret de Cañal de 1918-1920. Però són crisis que tenen la seva translació immediata al camp social, enmig de vagues i algun tancament patronal, enmig d'una exacerbació de les postures polítiques per part de conservadors i aquest altre front heterodox que abraça des d'obres d'esquerra a republicans anarquistes (encapçalats de J.Mir i Mir des de les pàgines del seu diari El Porvenir del Obrero, EPO) i fins i tot liberals. (...)”*

---

<sup>4</sup>QUINTANA, Josep Maria. op. cit. Pàg. 69

<sup>5</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. *La escuela libre de Alayor*. (1906-1936). Maó. Instituto Nacional de Bachillerato de Maó. Publicació núm 1 del Seminario didáctico de Geografía e Historia. 1980Pàg. 17

*En definitiva, una lluita que no es plasmarà tant en fets violents, sinó més aviat en postures simbòliques, en la defensa de la ultrança del catolicisme o del laïcisme respectivament, de les cerimònies religioses o les civils, de les diversions de caire catòlic o de tipus reivindicatiu socialment, de les escoles privades proclericals i les escoles racionalistes a imitació de les creades per Ferrer Guàrdia a Catalunya (especialment a Ciutadella, Maó i Alaior)”<sup>6</sup>*

En aquest moment, la figura de Ferrer i Guàrdia pren gran rellevància, ja sigui pel seu ideari com per les seves practiques.

*“Ferrer defensa que l’educació científica i racional és el camí per arribar a aconseguir la república social que desitja.*

*(...)L’escola que proposa Ferrer aspira a orientar les generacions del futur. L’objectiu és “hacer que los niños y niñas que se le confíen lleguen a ser personas instruidas, verídicas, justas y libres de todo prejuicio”. El seu programa exclou l’estudi dogmàtic, ensenya els deures socials, estimula les diferents aptituds dels alumnes, practica la coeducació, de classes socials i sexes, etc. I parla d’una escola moderna en el sentit de transmetre els coneixements amb la metodologia i les tècniques proposades pels corrents pedagògics més renovadors: el joc com a element indispensable per al desenvolupament lliure de l’infant, la substitució de la lliçó magistral per les lliçons de coses, la substitució del llibre enciclopèdic pels llibres de matèries específiques, etc. (...)*

*Per tot això el pensament pedagògic de Ferrer és totalment indissociable de la seva visió del món: proposa una escola lligada íntimament a una determinada visió de la societat real i la societat desitjada. Vol una persona lliure en una societat comunista. No accepta altre plantejament que no defensi que l’escola ha de ser un*

---

<sup>6</sup>MARTÍN JIMÉNEZ, Ignacio. op. cit. pàg.15

*instrument eficaç per arribar a aconseguir l'emancipació de la classe treballadora des del punt de vista moral, intel·lectual i econòmic. Així afirmarà: "Establezcamos un sistema de educación por el cual pueda pronto el niño llegar a conocer el origen de la desigualdad económica, del error místico, del patriotismo nocivo, de las rutinas familiares y de todos los perjuicios que le retienen en la esclavitud (...), si se quiere un porvenir de fraternidad, de paz y de dicha, dirigíos a vosotros mismos los que sufrís el régimen actual, y fundad escuelas en que podáis enseñar libremente todas las verdades conquistadas."*<sup>7</sup>

Per tant, el racionalisme que proposa Ferrer i Guàrdia<sup>8</sup> té la seva aplicació en l'educació integral.

*"La pedagogía que emana de esta filosofía es la llamada enseñanza integral (...). La enseñanza integral con el fondo del racionalismo educativo constituyó el campo de acción de la escuela anarquista.*

*La enseñanza integral supone una revalorización del hombre en su totalidad, dando al niño la total libertad para el desarrollo de actividades diversas, no sometiéndolo a castigos por hechos que subjetivamente se consideren mal realizados."*<sup>9</sup>

Aquesta educació té unes característiques molt clares: la coeducació d'ambdós sexes i classes socials, la neutralitat en matèria religiosa, era una escola que es podia fer a l'aire lliure i tenia canvis en els mètodes pedagògics.

Per tot això, Alzina afirma,

---

<sup>7</sup>GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep. *Analfabetisme i ensenyament. Ferrer i Guàrdia i altres propostes educatives coetànies. Els Fets de la Setmana Tràgica* (1909) : actes de les jornades organitzades pel CHCC, 28 i 29 de maig de 2009. Pàg.181.

<sup>8</sup>FERRER I GUÀRDIA, Francisco: *La Escuela Moderna*. Tusquets editor (serie los libertarios 5)Barcelona, 1977.

<sup>9</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op. cit. Pàg 37

*“Indudablemente en la educación racionalista quedaban abolidos los premios y castigos ya que estos suponen una diferencia que estimula la vanidad en los niños, dividiéndolos en mejores y peores, superiores e inferiores. El premio estimula la competitividad en unos y la envidia en otros, factores que en la escuela no son permisibles ya que se prepara al niño para vivir en justicia y equitativamente. Nunca se debe inspirar a la competencia en el seno escolar, lugar en el que se forman los individuos y las personalidades respectivas.*

*Por otra parte, el libro queda relegado a un segundo término, pues gracias a la enseñanza integral antes explicada, el niño adquiere sus conocimientos de forma directa, sirviendo el libro de simple guía para los conocimientos generales de determinada materia.*

*Así mismo, el niño no debe ser coaccionado a realizar algo que no quiera, por el profesor que también queda relegado a un segundo término, pasando al primero el niño y su desarrollo integral como persona”*

A continuació, i prenent les paraules de Josep Portella<sup>10</sup> anirem aclarint la importància de: l'educació integral, del seu corpus teòric, les seves característiques, la seva base ètica, les influències que arribaren a Menorca i el paper tant important que va tenir Joan Mir i Mir després de la seva anada a Barcelona i de les entrevistes amb Ferrer Guàrdia que suposaren obrir les escoles lliures a Menorca i finalment els tancaments d'algunes d'elles.

*“El tema de l'educació integral ens condueix indefectiblement a vincular els anarquistes als moviments progressistes i utòpics del s. XVIII, des de Rousseau fins Owen o Saint-Simon. La qüestió ja està plantejada –provinent dels congressos*

---

<sup>10</sup>PORTELLA COLL, Josep. *Joan Mir i Mir. Obra anarquista. 1888 a 1915.* Revista de Menorca.[Maó] Any 1988.

*de la Primera Internacional a Lasama o/i Brusel·les- abans de la Primera República, trenta anys abans que Joan Mir llancés la campanya de les escoles integrals a Menorca. (...)*

*En principi, els anarquistes parteixen d'un conjunt de consideracions bàsiques, sobre les quals s'aixeca la nova concepció de l'ensenyament:*

- a) La importància de l'educació com una necessitat concreta, un dret moral i un instrument que, en mans dels proletariat, afavorirà la seva alliberació.*
- b) La necessitat d'un ensenyament públic, a càrrec de l'Estat o de col·lectivitats prou àmplies i representatives.*
- c) L'obligació que l'ensenyant sigui racional i laic, adequat al creixement harmònic de la ment de l'home, amb la inclusió de la formació pràctica i racional, de l'aprenentatge professional en una educació vista com una globalitat. (...)*

*Així, en el programa de Joan Mir i Mir dona a conèixer en el fulletó "Proyecto de Fundación de una Escuela de Educación Integral" en 1899, podem observar les assignatures següents: treball manual, llenguatge, antropologia moral, dret i economia, història de la civilització, sociologia, història natural, agricultura, música, geografia, aritmètica i comptabilitat, gimnàstica i jocs, geometria i agrimensura, física i química, indústria, etc.*

*El tema de l'educació en el corpus teòric i en la pràctica revolucionària anarquista, va conèixer etapes de molt divers signe. Les preocupacions pedagògiques es van mantenir enceses gairebé fins a finals del segle XIX, i llavors van ser retirades rera els plantejaments tàctics i els projectes utòpics de caire més radical. Amb aquesta desfeta de la Federació i la irrupció de nous cercles anarquistes, el tema de l'ensenyament tornà a guanyar preponderància a principis de segle. L'ensenyament laic apareix com una acció més en el repertori oficial de la propaganda pel fet.*

*La refeta i expansió de l'ensenyament racionalista, no només com a instrument de propaganda, sinó com un territori a conquerir, es donà a principis desegle amb l'obertura de l'Escola Moderna de Barcelona. Crec que es interessant recordar la presència de Joan Mir a l'Escola Moderna en el moment de la seva organització i endegament, convé recordar la correspondència entre el maonès i els membres més destacats de l'Escola Moderna. No és estrany que aquest fos un dels camps preferits de les activitats de Joan Mir i, igualment, allà on seran més palesos els seus èxits.*

*El gran relleu que, a partir de 1900, es donà a les qüestions pedagògiques dins la filosofia anarquista, no només prové de la necessitat d'elevat el nivell cultural del poble, sinó al valor intrínsec que s'atribueix a les experiències educatives.*

*L'educació pot ser ja vista com una pràctica llibertària, de fet, la proposta integral comença per eliminar el principi d'autoritat a l'escola. Així, la superioritat del professor sobre els alumnes no és el resultat de la possessió de l'autoritat, sinó del coneixement científic, un coneixement que ell posseeix i que està encarregat de divulgar entre els seus alumnes. (...)*

*La qüestió de l'educació integral va ser una de les més considerades per Joan Mir. Entorn d'ella va publicar multitud d'articles i opuscles diversos. L'anàlisi de la dilatada obra em permet ordenar una sèrie de característiques que trop que centren totes les exposicions:*

a) *L'ensenyament ha de ser racional, i això vol dir científic i laic. Amb aquesta orientació es pretén assolir tot un procés que s'arrela al deixondir de les etapes finals de l'Edat Mitjana, que avança amb els discerniments de la ciència en el segle XVII, que es consolida quan el saber s'imposa a la naturalesa, ja en els segles XVIII i XIX.*

*Quant al caràcter laic, Joan, a diferència d'altres autors com l'arquefamos Ferrer i Guàrdia, que la defineixen com l'oposada radicalment a la religiosa, és*

*més tolerant, i així indica que l'ensenyança ha de ser religiosa, emperò que els principis bàsics de la religió (no especifica quina) i la moral s'ha de saber i valorar. Això no és impediment perquè no critiqui amb duresa als col·legis religiosos.*

*L'ensenyament ha de ser integral. El concepte s'empra per oposar-lo a la idea d'ensenyament antic, tradicional, memorístic, basat amb el temor, inútil. Ell, en l'alternativa, proposa premiar els treballs manuals, l'exercici físic i l'aprenentatge professional.”<sup>11</sup>*

Aquest fet es dona gràcies al creixement de la indústria, ja que es necessitava personal preparat per a la feina, llavors s'entén l'escola com un fet més pràctic i no tant memorístic i de llibre.

Alhora també pretén acostar l'alumne a la naturalesa, fent excursions, per a tenir consciència del medi en que el propi al·lot viu i es va formant com a persona útil de la societat.

*“c) L'ensenyança ha de ser igualitària. O sigui que ha d'abastar totes les classes socials. Afirmar (Ferrer i Guàrdia) que ha de ser obligatòria i gratuïta, assumida per l'Estat o, per la nova societat. En el cas que l'Estat, com es comprova, no accepti l'organització de l'ensenyança integral que, en el caràcter que li donen els anarquistes, en realitat ha de servir per transformar-lo, ha de ser la societat –els seus elements progressius- qui la posi en funcionament.(...) Com es comprova, la crida és molt àmplia, l'escola es pretén oberta, irradiadora. En la pràctica, les escoles racionals menorquines van dirigir la seva feina cap els fills de les classes menys afavorides, ho fan perquè volien obrir conseqüentment amb la pròpia ideologia, i ho van fer també perquè les capes*

---

<sup>11</sup>PORTELLA COLL, Josep.op. cit. Pàgines de la 101 a la 216. Pàg 199-200

*burgeses -davant un fenomen que creava intranquil·litat- van tancar files entorn de les escoles públiques i , sobretot religioses.*

*L'obediència al principi de la igualtat és palesa també en la supressió dels premis i les classificacions. Tot està orientat a eliminar les causes de les competències entre els alumnes.*

*És una experiència típicament llibertària, una reivindicació que encara és manté viva avui. A diferència de l'Escola Integral, l'altra gran experiència educativa contemporània a ella, la Institució Lliure d'Ensenyança, no va treure aquestes pràctiques dels premis i els càstigs, únicament els moderà.*

*Una altra propietat que revela l'afany de les escoles integrals és el de la coeducació de sexes. Projectar la mateixa educació per a al·lots que per al·lotes. De totes maneres, aquesta idea tampoc és original. Un altre cop hem de recular fins els utòpics (Berbeuf o Owen) per trobar els seus orígens moderns. Ni és original, ni és exclusiva: també la va assumir la Institució Lliure d'Ensenyança i les Escoles Pies.*

*Malgrat la general acceptació, la coeducació no va deixar de conèixer fortes oposicions. Oposició que pot venir des de les mateixes forces revolucionàries (Rousseau o Proudhon), o des dels medis conservadors. Pels seus promotors, entre els quals hi trobam Mir, les raons que incideixen a plantejar la coeducació són múltiples i diverses: una sortida lògica davant la coexistència en la societat; el reconeixement dels mateixos nivells d'intel·ligència; una pràctica d'acord amb la moral natural que romp tabús i repressions.*

*d)L'ensenyança ha de ser revolucionària. No és perquè en ella s'hagin d'entrenar els futurs militants socialistes i llibertaris, sinó perquè l'accés a la ciència, a la cultura, a l'educació és un acte capital per practicar, per precipitar la nova societat.(...)*



*Tota la base ètica que dóna contingut transformador a l'Escola Integral es fonamenta en la igualtat i en la llibertat i en la fraternitat. És la subjecció als referits principis decimonònics que impulsa els anarquistes a oposar-se al model d'ensenyança estatal, o a les reformes que aquest pugui promoure, si l'Estat és l'encarnació del mal, serf de la classe privilegiada, dels contraris al progrés, de la igualtat i la llibertat, mai no podrà potenciar canvis substancials que ataquin paradoxalment la seva naturalesa. L'educació oficial ha de ser dirigida a la domesticació i mansament dels fillets; a partir de les escoles, els al·lots han d'assumir la jerarquització d'una societat desigual, mentre que la llibertària és la que pretén un desenvolupament global de l'al·lot, basat en les mateixos principis de la societat que proclama.*

*El sentit revolucionari de l'escola integral es pot llegir en la denúncia sistemàtica de l'ensenyança classista, confiada a l'Església i basada en les metodologies més tradicionals i reaccionaries; i es llegeix també la censura d'una educació laica, estatal, dirigida a legitimar la societat i a preparar els nous productors que la societat necessita.*

*Superant les denúncies i condemnes, els llibertaris presenten l'ensenyament integral com alternativa per a crear l'home lliure i autosuficient.”<sup>12</sup>*

*“Les escoles lliures, que també prenen altres denominacions (integrals, racionals, etc) es plantegen com una alternativa al sistema educatiu. Si l'educació pública, oficial o religiosa, serveix per a reproduir i perpetuar l'ordre moral i polític existent, el sistema no serveix per a la seva transformació. En conseqüència, s'ha de crear una xarxa educativa alternativa. Aquesta idea, malgrat els esforços que significa, pren a Menorca i mobilitza una de les empreses més interessants del tombant de segle. No es tracta únicament d'un objectiu dels anarquistes locals. No es tractava de crear una escola anarquista. En torn del projecte de l'escola lliure ens trobem forces polítiques i molt diverses maneres de pensar que en aquells*

---

<sup>12</sup>PORTELLA COLL, Josep, op.cit. pàg 203

*mateixos anys xocaven en altres camps. El 26 d'octubre de 1899 té lloc la primera reunió formal per a debatre la qüestió de l'establiment d'escoles integrals a Menorca. L'encontre ha estat preparat prèviament amb una sèrie de lectures del periòdic El Porvenir del Obrero, que han tingut lloc els diumenges de capvespre i dels treballs d'una comissió propagadora presidida pel comerciant Manuel Beltrán (on hi participava Joan Mir i Mir. Director d'EPO i de l'Agrupació Germinal de Maó). El precursor de la idea va ser la visita a Menorca de la lliure-pensadora Belén Sárraga durant l'estiu de 1899. A la reunió s'observa l'esforç per abastar totes les poblacions de l'illa i la presència de representants de tots els sectors del lliurepensament: maçons, espiritistes, republicans, germinalistes, cooperativistes, etc. El propòsit d'escola integral té una finalitat clara: contribuir a la transformació de la societat.”<sup>13</sup>*

Aquesta primera trobada no tindrà una gran efectivitat i no serà fins a un any després quan s'iniciïn alguns moviments d'impuls.

*“La referència de Barcelona com a model és clara. En la visita a la capital, que es perllonga durant dues setmanes, Joan Mir i Mir estudia el funcionament de les escoles lliures i s'entrevista amb Francesc Ferrer i Guàrdia i els seus col·laboradors. Al seu retorn a Menorca, el propòsit d'estructurar un sistema educatiu alternatiu a l'oficial recupera perdudes energies. Però Mir no només contactarà amb les experiències de fora i de naturalesa integral o laica; el seu propòsit d'impulsar una ensenyança alternativa durant aquests anys també refermarà la col·laboració amb pedagogs de l'escola oficial, com Gabriel Comas o Joan Benejam.”<sup>14</sup>*

Les bases de la lluita que pretenien iniciar es troba clarament exposada en el pròleg a l'opuscle de *“Proyecto de fundación de una Escuela de Educación*

---

<sup>13</sup>PORTELLA COLL, Josep. *Maó 1900 Maó ara*. Maó:Ajuntament,2006. pàg 264

<sup>14</sup>PORTELLA COLL, Josep op.cit.pàg 266

*Integral. Consideraciones dirigidas al pueblo mahonés*” Maó, 1899, que va escriure Joan Mir i Mir,

*“Ya que la lucha entre liberales y reaccionarios es inevitable, preparemos nuestras armas para el combate y esperemos tranquilos es resultado, ya que el porvenir es nuestro. Pero esperemos andando; no descansemos, y hagamos cuanto nos sea posible para apresurar la victoria. Encendamos en Mahón un foco de primera magnitud, para que irradie luz en todas direcciones, agrúpense alrededor de dicho foco todos los hombres de buena voluntad, y no cesemos de acumular medios para el combate definitivo.*

*La ilustración del pueblo es la base del bienestar de todos los hombres honrados y dignos; sólo los viles, los hipócritas, los explotadores, pueden ver con malos ojos, con recelo, que las masas se eduquen, se ilustren, se dignifiquen. Para contribuir á este fin hace falta en nuestra isla una Escuela de Educación Integral (...) ¡De pie, liberales todos de Menorca! ¡Á contribuir cada uno con lo que le permitan sus fuerzas a la abra de la regeneración, del progreso y dignificación del pueblo! Ahí, en la educación, ahí, en la creación de la Escuela le dolerá al enemigo, á ese enemigo hipócrita que desea la anulación de todo derecho, la privación de toda libertad, para seguir tratando á los hombres cual si fueran borregos, para seguir explotándolos á su sabor, para continuar apoderándose de la tierra mientras recomienda á sus fieles que dirijan la vista hacia los cielos.”*

No és fins l'any 1903 i 1904 que obre les portes a Maó la Escuela Libre del Barrio 15; el director serà Esteve Guarro, procedent de l'Escola Moderna de Barcelona. Però el 1906, l'Escola ha clausurar-se per ordre del Govern. Així ho relata Joan Mir en EPO, 7.12.1906,

*“Nos han cerrado la escuela libre. Lo esperábamos y ya lo habíamos anunciado. Todas esas leyes y decretos de los gobiernos liberales; de los que en España se llaman liberales, no servirán para contener los abusos de las*

*órdenes religiosas, no, pero han servido para cerrar unas cuantas de las pocas escuelas racionalistas que con grandes esfuerzos, con verdaderos sacrificios, se habían establecido en España(...). Nuestra escuela poseía un local amplio e higiénico, con un patio para recreo y ejercicio de los muchachos. El sistema pedagógico adaptado era el más moderno, el más racional que conocemos dentro de los recursos de los que podemos disponer; era el mismo sistema de la Escuela Moderna de Barcelona (...). Nos han cerrado nuestra escuela, la escuela de los obreros del Barrio 15. Poco daño será éste, si el pueblo quiere, pues si la voluntad no falta bien pronto la escuela se abrirá de nuevo, mejorada y pudiendo extender más aún su radio de acción”*

Amb les ganes que demostrà que tenia Mir, va fer possible que al 1907 l'Escola Nova tornés a obrir les seves portes fins al seu tancament definitiu al 1909 en resposta als esdeveniments de la Setmana Tràgica de Barcelona per part del Govern i també a causa de la poca preparació dels seus mestres, les opinions exteriors que hi havia respecte a aquesta institució i les dificultats econòmiques i administratives.

Però, tot i així, a Menorca segueixen algunes escoles obertes, Josep Portella així ho relata,

*“El 1907 es creen les escoles lliures d'Alaior i a Sant Lluís. El 1913 es constitueix l'Escola Racionalista de Ciutadella. L'escola Racionalista de Ciutadella va ser promoguda des del Casino 17 de Gener i l'Agrupación de Enseñanza Racionalista. El fort component tradicionalista i clerical a la ciutat va fer que la seva creació motivés dura oposició. Al 1919 es va tancar.*

*El 1924, per iniciativa personal de l'industrial Josep Pons Méndez va crear una nova escola racionalista). El 1922 es va obrir una escola de caire racionalista a Es Castell. De totes les escoles integrals fundades en aquella*

*onada, la d'Alaior serà la que es consolidarà i exercirà una influència fonamental en les primeres dècades del segle XX, fins a la Guerra Civil.”<sup>15</sup>*

- El cas de l' Escola Laica d'Alaior.

Passem ara a analitzar en detall el que fou l'Escola Laica d'Alaior, les influències que rebé i les que suposà i també totes les persones que hi varen fer feina.

*“L'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia i totes les que es van crear sota el seu exemple a l'àrea catalanoparlant, presumien de presentar una educació integral, no sexista, llibertària, basada en la solidaritat humana i sobretot racionalista.*

*(...) En qualsevol cas sorprèn l'existència de fins a tres centres racionalistes a Menorca: a Maó, Ciutadella i Alaior, on s'intentava d'edificar una ensenyança basada en els principis defensats per Francesc Ferrer i Guàrdia i que, bàsicament, aspiraven que l'alumne prengués consciència de classe, a fomentar la seva capacitat d'anàlisi de la realitat a promoure el seu autodesenvolupament i a fomentar la seva creativitat i capacitat d'expressió; tot això en el marc d'una escola (model a petita escala del que hom pretenia que fos la societat) on no existís el vessant típic de les escoles del moment”.<sup>24</sup>*

L'Escola d'Alaior va rebre una influència directa del cas de Maó,

*“L'octubre de 1904, l'anarquista FOM creà l'Escola Laica, que aviat es fusionaria (per no dir que l'absorbiria) amb l'Escola Lliure del Barri que funcionava al local del carrer de la Infanta. Pedro Pons Sitges, Antonio*

---

<sup>15</sup>PORTELLA COLL, Josep.op.cit. Pàg 268

*Mercadal Suans, Pilar López (formada a l'Escola Moderna de Barcelona i deixeblla de Ferrer Guàrdia) i altres professors (no sempre anarquistes en sentit estricte, però si persones compromeses amb la causa obrera) impartirien un currículum en el qual, a més de la cultura general, tenien cabuda el solfeig, el piano i l'esperanto. I, sobretot, mitjançant una metodologia desconeguda a les escoles menorquines del moment. L'obertura d'aquest centre aixecà una gran polseguera, especialment entre les classes conservadores, que percebien en l'existència de l'escola un atac potencial a la seva situació social.”<sup>16</sup>*

Encara que va ser clausurada el 1909 davant de les protestes de la Setmana Tràgica de Barcelona, que més endavant tractarem.

Els inicis de l'Escola Laica varen ser possibles gràcies al CDR, que varen veure en l'Escola Moderna un gran model del que volien per a la seva ciutat,

*“Durante el último cuarto de siglo XIX, época de constantes devenires en la política nacional, se fundó en Alayor un centro de izquierdas, llamado “Círculo Democrático Republicano” (...)de oposición a la monarquía y con avanzadas ideas progresistas, olvidando diferencias de clases sociales, si de ellas puede hablarse dentro de la comunidad alayorense. (...)*

*En 1902, un grupo de afiliados al citado centro republicano fundó con el nombre de “Paz y Unión” una sociedad de socorros mutuos, que jugó un papel muy importante en la vida de la pequeña ciudad menorquina. (...)*

*Podríamos afirmar, según lo dicho, que esta sociedad era una especie de Seguridad Social, salvando las diferencias tanto en tiempo con el espacio.*

---

<sup>16</sup>MARTIN JIMÉNEZ,lgancio. op.cit. Pàg 290-291

*Este grupo, apreciando la labor realizada por las escuelas racionalistas que en Barcelona y otras comarcas existían, acordó juntamente con el CDR la fundación de una entidad escolar semejante a las anteriormente citadas que vio la luz hacia los años 1906-1907.”<sup>17</sup>*

El CDR tenia una gran relació amb el seminari EPO, del que ja hem parlat anteriorment, i amb el seu director Joan Mir i Mir, que fou el primer professor de l'Escola Lliure d'Alaior, descrit per Josep Maria Quintana<sup>27</sup> com,

*“Joan Mir i Mir, director d' El Porvenir del Obrero, un diari que “aparece cuando puede” en el qual el seu director, un home de llarga i complicada trajectòria ideològica, fill il·lustre de Maó i , sens dubte, un dels pensadors maonesos més interessants d'aquest segle, fixà les bases del pensament llibertari. Aquesta Federació (FOM) va crear a Maó l'Escola Laica l'any 1904, una escola inspirada en els principis pedagògics de Ferrer i Guàrdia, amb el qual col·laboraran no sols els anarquistes sinó també molts republicans.”*

Tenint en compte les capacitats que tenia Mir va ser anomenat professor d'aquesta institució de manera provisional a les instal·lacions del CDR.

*“(…) Joan Mir i Mir, que impartí les primeres lliçons al centre. La gran acollida que van tenir les classes, en principi dominicals com en tantes altres escoles dirigides a proletaris, féu que es plantegés la possibilitat d'acollir el creixent nombre d'alumnes assistents d'una manera més sistemàtica; és a dir, crear una escola estable.”<sup>18</sup>*

Per tant, davant la suggerència de Joan Mir i Mir i gràcies a l'èxit obtingut,

*“(…) se firmó un contrato mutuo entre los fundadores de la escuela y un joven maestro catalán, Juan Durán Pineda (de qui parlarem*

---

<sup>17</sup> ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit. Pàg.48

<sup>18</sup> MARTIN JIMÉNEZ, Igancio. op.cit, pàg 291

posteriorment) , que relevó a Juan Mir y Mir, quién había abierto las puertas de la enseñanza del racionalismo en nuestro pueblo.

*Este acuerdo tuvo un gran éxito y la labor del popularmente conocido como maestro Durán fue notable, lo que llevó a un gran auge de la institución que quedó legalizada bajo el nombre de “Escuela Libre”.*

*Como entidad privada, la escuela, económicamente, era financiada con el aporte mensual de 10 cts. Prodedentes de la cuota de cada socio del CDR, por una parte. Por otra, gracias a la suscripción permanente de un buen número de alayorenses que con deseos de mejorar económicamente habían emigrado a Argentina, desde donde enviaban sus participaciones económicas. También los padres de los alumnos, íntimamente relacionados con la escuela, aportaban una modesta cantidad mensual.”<sup>19</sup>*

Però, aquests bons moments de creixement de l'alumnat es varen interrompre pels fets de la “Setmana Tràgica de Barcelona”, que varen desembocar en l'assassinat<sup>30</sup> de Ferrer i Guàrdia, com a presumpte iniciador de les revoltes (fet que ja s'ha explicat amb anterioritat al parlar de la figura del català)

*“La “Escuela Libre” permaneció abierta durante algún tiempo,soportando un alud de críticas destructivas, que, llegando a la administración central y a las instituciones de enseñanza oficial, lograron encontrar un pretexto para cerrar la escuela. En 1914, con ocasión de una inspección oficial gubernativa se encontró a un alumno “cometiendo el imperdonable delito” de copiar un párrafo de “Las aventuras de Nono” del escritor francés Jean Grave.(...)”*

---

<sup>19</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit. Pàg. 50



*Sin duda alguna este libro era un auténtico texto de pedagogía libertaria y racionalista, por lo cual estaba prohibido en las escuelas de este tipo debido a los incidentes de la Semana Trágica barcelonesa*<sup>20</sup>

*“Este hecho causó además la movilización de todos los librepensadores menoquines, convocándoseles para una asamblea general el día 5 de julio de 1914 en los locales del CDR de Alayor. (...) se movilizaron todos los efectivos de izquierda menorquina para lograr de nuevo su apertura. Los acuerdos que se tomaron en esta reunión fueron de una gran importancia para el movimiento anarquista menorquín (...)*

*1º Constitución de una Liga o Agrupación de Librepensadores de toda la isla.*

*2º Continuar la campaña en pro de la reapertura de la Escuela Libre de Alayor.*

*3º Propaganda para la creación de escuelas libres sin ningún espíritu sectario ni partidista.*

*4º Conveniencia de fundar un periódico anticlerical.*

*5º Fomentar los actos civiles a fin de ir mermando la influencia que tiene el cura en las familias.*

*6º Fomentar la propaganda para obtener la libertad de pensamiento y de expresión.*

*7º Fomentar la Sociedad Progresista Femenina para auxilio de los librepensadores que estén enfermos o se hallen faltos de recursos o sufran persecuciones.*

---

<sup>20</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit. Pàg.52

*8º Relaciones de la Liga Librepensadora con las agrupaciones librepensadoras de la península para tener apoyo en caso de persecuciones.*

*9º Campaña de propaganda por toda la isla a favor de la Escuela Libre y para exponer las conclusiones aprobadas en esta asamblea librepensadora.*

*Por último, los amigos de la Escuela Libre residentes en Buenos Aires abrieron una suscripción para potenciar y terminar los nuevos locales para la Escuela, cuya cifra ascendió a 983 pesos, cantidad muy considerable para la época en que nos hallamos.*

*Cerrada la escuela, la labor no fue interrumpida y rápidamente diferentes casas particulares pusieron los necesarios locales a la disposición de la obra pedagógica que tanto había arraigado en la población y fuera de ella.*

*(...)Las gestiones realizadas dieron su fruto positivo, y gracias a la nueva coyuntura política, se pudo proseguir la labor racionalista, nuevamente legalizada.*

*Durante los años “oscuros” de la escuela se había constituido una nueva entidad denominada “Instrucción Popular”, que logró construir, tras esfuerzos denonados, un local especial para la institución pedagógica en la calle Mahón.*

*La inauguración del nuevo local bajo el nombre de “Escuela Nueva” porque las autoridades no querían nombres que aludiesen al pasado, ni Guàrdia. (...)Al nuevo local se le equipó con material de texto, eligiéndose las obras de Celso Gomis, y se amplió la actividad docente, abriendo una*

*nueva clase para párvulos, regentada por la hermana del Maestro Durán, quien realizó una notable labor educativa en este campo.*<sup>21</sup>

El mestre Durán, llavors va passar a exercir de mestre i fou, en paraules d'Ignacio Martín<sup>22</sup>, un gran impulsor per a la Escola Nova amb un ideari que defensava la figura de l'alumne.

*“...és (el Mestre Durán) un bon exponent del que constituïa l'esperit d'aquesta escola: el seu ideari s'atraca al que podríem anomenar un anarquisme humanista, una defensa a ultrança de la llibertat, però des d'una perspectiva constructiva(...). La seva filosofia educativa és ben simple: l'escola ha d'estar en sintonia amb la naturalesa de l'alumne, amb el seu desenvolupament evolutiu, la coeducació és necessària per crear una societat no discriminatòria; cal educar en i per el respecte a la llibertat individual; i, sobretot cal defugir taxativament del sistema de premis i càstigs, de rerefons conductista, que era hegemònic a les escoles del seu moment (especialment als centres privats).”*

I segons Pere Alzina<sup>23</sup>, *“fue para Alayor una institución entera, una institución abierta a todos, donde la escuela era el lugar de expansión de las enseñanzas de aquel hombre que perforaba todos los estamentos e ideologías por apartadas que estuviesen de su mentalidad.”*

El mestre Durán va estar absent durant una sèrie d'anys en els que Pedro Gomila, va exercir el paper de mestre fins a la tornada del mestre Durán. Malauradament, a l'edat de 38 anys (gener de 1926) morí a causa de les febres tifoides.

---

<sup>21</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit, pàg 52-60.

<sup>22</sup>MARTIN JIMÉNEZ, Ignacio. op.cit, pàg 293

<sup>23</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit pàg. 87

*“A los 38 años de edad, Enero de 1924, el ilustre profesor falleció, víctima de fiebres tifoideas. El entierro fue uno de los actos que más se recuerdan en el ambiente popular, debido a la masiva asistencia del pueblo.”<sup>24</sup>*

Després de la seva mort passaren per l'Institució diferents professors com José Alberola, José Xena i Francisco Sintés Pons.

*“(…) José Alberola, vivió los hechos de la “Huelga de ses set setmanes”, que puso en evidente división al CDR entre patrones y obreros del calzado. Este conflicto socio-económico motivó la definitiva ruptura entre el CDR y el movimiento obrero alayorense. La crisis repercutió gravemente en la obra escolar emprendida. (...) prosiguió su actividad bajo la exclusiva financiación de los obreros cenetistas que sumaban unos 500 en Alayor, cifra altamente considerable. La nueva situación sugirió la idea de reformar y ampliar el local de la escuela. Así se creó una sala de espectáculos para proyectar filmes, obras teatrales y presentar veladas artísticas de fondo cultural y con marcado matiz libertario, lo que permitió ampliar el trabajo de la enseñanza racionalista.*

*(…)Alberola tuvo que abandonar Menorca y buscó un sustituto para la “Escuela Nueva”, éste fue José Xena, que permaneció en Alayor durante un breve espacio de tiempo. Por unos momentos la escuela quedó sin maestro pero al final de algunas gestiones se consiguió que Francisco Sintés Pons accediera al cargo, desempeñándolo hasta el principio de la contienda civil.”<sup>25</sup>*

Així passaren els anys i l'Escola Nova va anar fent la seva funció fins que es va acabar el conflicte militar, (ja que cal recordar que Menorca va ser Republicana durant tot el conflicte bèl·lic civil) que va suposar el seu tancament definitiu.

---

<sup>24</sup>MARTIN JIMÉNEZ, Igancio. op.cit. Pàg.63

<sup>25</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.cit.pàg.66

*“(...) finalizado el enfrentamiento militar, “la Escuela Laica” de Alayor, fue cerrada, clausurándose una etapa histórica llena de importantes acontecimientos político-culturales, económicos y sociales, abriéndose el largo paréntesis de un régimen dictatorial, caracterizado por los aspectos que más críticas habían tenido por parte de la “Escuela”.<sup>26</sup>*

#### 4.2.- Estat actual. Escola Nova 21.

El moviment de l'Escola Nova 21 neix amb l'objectiu de que qualsevol infant de Catalunya, sense importar el seu context ni condicions, pugui accedir a les experiències d'aprenentatge empoderadores i en el marc de “l'escola avançada” .

Aquesta escola avançada és el model que proposen com a posada a la pràctica del seu ideari que es basa en quatre eixos: un propòsit (desenvolupar eines clau per a la vida), les pràctiques (basades en com aprenen les persones), l'avaluació i una organització autònoma i oberta que permet l'autoreflexió, l'actualització i la formació.

Així doncs, l'educació ha de proporcionar les eines per a què els alumnes puguin participar activament en la societat del coneixement. Aquesta idea pren com a referent els debats de la UNESCO<sup>27</sup>, ja que l'educació s'ha de repensar.

El món en el que vivim té diferents graus de complexitat, és un món canviant, interconnectat, interdependent i obert a nous horitzons del coneixement. Per tant, s'agafa una visió humanista de l'educació, ja que es té en compte l'alumne i el seu desenvolupament social (drets i deures). Aquest desenvolupament social implica treballar amb els principis de respecte a la vida i la dignitat humanes, la igualtat de drets i la justícia social, el respecte a la diversitat cultural, la solidaritat internacional i la responsabilitat compartida.

---

<sup>26</sup>ALZINA SEGUÍ, Pere. op.citpàg.66

<sup>27</sup>Repensar l'educació, UNESCO, 2015

Llavors, amb aquesta visió humanista de l'educació, el coneixement s'entén com el significat que donen les persones a l'experiència, una experiència que es forma amb informació, però que sobretot consisteix a saber aprofundir en la comprensió i a desenvolupar habilitats i alhora anar adquirint valors i actituds. Per tant, s'ha d'aprendre a combinar el coneixement i saber-lo utilitzar en situacions concretes.

Així idò, quan es plantegen quines són les competències que ha de proporcionar l'escola, recorren a l'informe Delors<sup>28</sup> de la UNESCO i agafen els seus "quatre pilars de l'aprenentatge". Aquests pilars, ajuden a organitzar l'educació integrant els quatre àmbits d'aprenentatge que seran els fonaments del coneixement al llarg de la vida de cada persona. Aquests són aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure junts i aprendre a ser.

- **Aprendre a conèixer:** adquirir els instruments per a dominar el coneixement i la seva comprensió, més que no saber una gran quantitat de conceptes, ja que convé més fonamentar les bases per a un aprenentatge al llarg de la vida que no treballar temes massa extensos. Així també s'aprèn a ser més autònom.
- **Aprendre a fer:** desenvolupar habilitats per a poder actuar sobre l'entorn i treballar en equip, ja que el món canvia molt ràpidament i s'ha de saber com adaptar-se a les noves situacions.
- **Aprendre a viure junts:** adquirir els valors dels drets humans, dels principis democràtics, la pau, la cooperació en tots els nivells, l'entesa intercultural i el desenvolupament sostenible.

---

<sup>28</sup>L'educació: hi ha un tresor amagat dins, UNESCO, 1996

- **Aprendre a ser:** amb els tres eixos anteriors l'alumnat ha de ser capaç de formar la seva personalitat, amb pensament autònom i crític alhora que és responsable de les seves decisions preses amb criteri propi.

Cada un d'aquests eixos s'ha de treballar igual que els altres, tots mereixen la mateixa consideració, ja que es pretén que sigui una experiència global i continuada al llarg de la vida.

Ara bé, no tots els alumnes viuran les mateixes experiències educatives, l'aprenentatge és un procés personalitzat i inclusiu, per tant, és diferent per a cada un d'ells.

Això és així a causa de que s'agafen els principis que han de fonamentar els entorns d'aprenentatge del segle XXI de la recerca sobre "La naturalesa de l'aprenentatge"<sup>29</sup>.

El resum del que exposen el podem trobar a la *Guia professional sobre la naturalesa de l'aprenentatge*<sup>30</sup>, a continuació transcriu el que hi apareix:

*"1. L'alumnat ha de ser el centre de l'aprenentatge.*

*Els alumnes són els protagonistes de l'entorn d'aprenentatge i, per tant, les activitats se centren en la seva cognició i el seu creixement.*

*Les activitats d'aprenentatge ajuden els estudiants a construir el seu aprenentatge a través del compromís i de l'exploració activa.*

*Per això cal una combinació de pedagogies, que incloguin l'aprenentatge orientat i l'aprenentatge per l'acció, i també l'aprenentatge cooperatiu, l'aprenentatge basat en la investigació i l'aprenentatge servei.*

---

<sup>29</sup> *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice*, OECD Publications, 2010.

<sup>30</sup> *Guia professional sobre la naturalesa de l'aprenentatge*  
<https://drive.google.com/file/d/0B3qR5gexInZbUXpHTENnZU9wUW8/view>

*L'entorn pretén desenvolupar “alumnes autoregulats” que:*

- desenvolupin habilitats metacognitives,*
- supervisin, avaluïn i optimitzin l'adquisició i l'ús del coneixement,*
- controlin les seves emocions i motivacions durant el procés d'aprenentatge,*
- gestionin bé el temps d'estudi, i*
- es fixin objectius específics i personals elevats i puguin fer-ne seguiment.*

## *2.L'aprenentatge és de naturalesa social*

*La neurociència confirma que aprenem per mitjà de la interacció social, de manera que l'organització de l'aprenentatge hauria de ser altament social.*

*El treball cooperatiu en grup, organitzat i estructurat de manera adient, ha demostrat beneficis molt clars per aconseguir resultats i també a nivell conductual i afectiu. Els mètodes cooperatius són vàlids per a tots els estudiants, ja que, ben aplicats, impulsen els alumnes de totes les capacitats.*

*La recerca personal i l'estudi autònom també són importants. Hi hauria d'haver més oportunitats per a l'aprenentatge autònom a mesura que els estudiants evolucionen.*

## *3. Les emocions són part integral de l'aprenentatge*

*L'aprenentatge resulta de la interacció dinàmica de l'emoció, la motivació i la cognició, tres elements inextricablement entrelligats.*

*Les creences positives sobre un mateix com a alumne en general i en una matèria concreta representen un component bàsic per al coneixement a fons i la “competència flexible”.*



*Persisteix la tendència a identificar les emocions amb la “feblesa”. En conseqüència, reconèixer la importància de les emocions és més fàcil en la teoria que en la pràctica.*

*L’atenció que totes les parts implicades, inclosos els estudiants, dediquen a les motivacions té més a veure amb la voluntat d’aconseguir un aprenentatge més eficaç que més divertit (tot i que seria molt millor que reunís ambdós trets).*

#### *4. L’aprenentatge ha de tenir en compte les diferències individuals*

*Els estudiants difereixen en diversos aspectes fonamentals per a l’aprenentatge: coneixement previ, capacitats, concepte d’aprenentatge, estils i estratègies d’aprenentatge, interès, motivació, creença sobre l’eficiència pròpia i emocions. També difereixen en altres aspectes que tenen a veure amb l’entorn com per exemple, la llengua i la procedència cultural i social.*

*El coneixement previ, que varia substancialment entre els estudiants, incideix molt en el procés d’aprenentatge.*

*Els entorns d’aprenentatge s’han d’adaptar per reflectir les diferències individuals i preestablertes, de maneres sostenibles tant per a cada alumne com per al grup. Distanciar-se del model “talla única per a tothom” pot ser un repte.*

#### *5. L’esforç de tot l’alumnat és clau per a l’aprenentatge*

*Tenir en compte les diferències i necessitats individuals també vol dir estimular l’alumne perquè superi el seu nivell i capacitat. Al mateix temps, assolir la superació no hauria de comportar per a ningú una inversió de temps significativa.*

*Els estudiants amb un rendiment alt poden ajudar els estudiants amb rendiments més baixos. Això contribueix a la superació de tots.*

*Cal evitar la sobrecàrrega i els sistemes desmotivadors basats en la monotonia, la por i la pressió excessiva; no només per raons humanitàries, sinó perquè són factors que no s'adiuen amb l'evidència cognitiva i motivacional vinculada amb l'aprenentatge eficaç.*

#### *6.L'avaluació continuada afavoreix l'aprenentatge*

*Cal que l'entorn d'aprenentatge sigui molt clar pel que fa a allò que s'espera dels alumnes, a allò que fan i a per què ho fan. Si no és així, la motivació disminueix; els estudiants són menys capaços d'adaptar activitats senzilles dins de marcs de coneixement més amplis i tenen menys probabilitats d'aconseguir regular-se autònomament.*

*L'avaluació formativa ha de ser substancial, regular i proporcionar un feedback pràctic. A més de retroalimentar els alumnes, el coneixement procedent de l'avaluació formativa s'hauria d'utilitzar constantment per modelar la direcció i la pràctica dins de l'entorn d'aprenentatge.*

#### *7.Aprendre és construir connexions horitzontals*

*Un aspecte clau de l'aprenentatge és que les estructures de coneixement complex es construeixen organitzant parts de coneixement més bàsiques de manera jeràrquica. Si s'han construït bé, aquestes estructures proporcionen un coneixement que es pot traslladar a situacions noves, una competència essencial per al segle XXI.*

*També és important la capacitat dels alumnes de veure connexions i "connectivitat horitzontal" entre l'entorn d'aprenentatge formal, l'entorn més*

*ampli i la societat en general. L'“aprenentatge autèntic”, que promou aquestes connexions, també fomenta una comprensió més profunda.”*

Per tant, agafant totes aquestes idees, es pretén arribar a l'educació del segle XXI. Una educació de qualitat i equitativa que intervé en el desenvolupament intel·lectual, físic i emocional dels alumnes.

L'Escola Nova 21 també es replanteja la definició de “qualitat” i adopta la definició donada el 2015a la Declaració d'Incheon “Educació 2030” pel Fòrum Mundial d'Educació del sistema de Nacions Unides:

*“L'educació de qualitat afavoreix la creativitat i el coneixement i assegura l'adquisició de les competències bàsiques d'alfabetització (literacy) i numèriques (numeracy), així com de competències analítiques, de resolució de problemes, i altres competències cognitives, interpersonals i socials d'alt nivell. També desenvolupa les habilitats, actituds i valors que capaciten els ciutadans per dur vides sanes i plenes, prendre decisions informades, i respondre als reptes locals i globals a través de l'educació per al desenvolupament sostenible i l'educació per la ciutadania global.”*

A tot això, s'ha d'afegir el concepte d'equitat, és a dir, fer possible l'accés a l'escola inclusiva a tots els infants. Per tant, moltes escoles haurien de modificar algunes de les seves metodologies per a fer-les més inclusives, sense deixar de banda cap infant o jove.

Un altre element a tenir en compte és l'avaluació, ja que permet l'autoregulació de les experiències, habilitats, valors, actituds i coneixements per a ser capaços de gaudir d'una vida plena, prenent les millors decisions després de fer la corresponent reflexió.

Per altra banda, també és important tenir en compte la capacitat que té aquest model per a actualitzar la seva acció educativa i per mantenir els entorns d'aprenentatge avançats. Per això, s'agafen tres principis (*Innovative Learning Environments*, OCDE, 2013):

1. L'organització ha d'estar al servei de la naturalesa de l'aprenentatge i no a l'inversa: la forma en que es durà a terme l'acció educativa ha d'estar subordinada a les necessitats del disseny, el seu desenvolupament i la sostenibilitat del tipus d'experiència a la que ens referim. Així s'optimitzen els recursos, es fa una avaluació formativa, s'organitza el professorat i l'alumnat de manera més flexible tant en temps com en espai.

2. Un lideratge per a l'aprenentatge: l'escola ha de ser una organització formativa que doni èmfasi a l'aprenentatge basat en les estratègies i el seu disseny així com la seva autoavaluació.

3. Una organització oberta: la tercera de les dimensions fa èmfasi en la necessitat d'una organització permeable, capaç de col·laborar amb famílies, universitats, institucions culturals, empreses i especialment altres escoles i entorns d'aprenentatge.

Un altre aspecte molt important, és que l'Escola Nova 21 basa les seves pràctiques en la recerca. Aquest programa té l'ajuda de la Universitat Oberta de Catalunya, que li dona la base de coneixement per a dur a terme la seva actualització, i alhora es fa feina amb els diferents centres escolars, grups de recerca educativa i institucions que treballin per al canvi educatiu. És així com es poden generar evidències sobre la seva efectivitat en termes d'aprenentatge.

5.- Comparació entre els idearis de l'Escola Nova i l'Escola Nova 21.

Els ideals que defensava l'Escola Laica i els seus principis s'han vist àmpliament desbordats per la gran quantitat d'experiències innovadores que han anat apareguent en diferents contextos. Per tant, els principis bàsics de l'escola nova pròpiament dita están ja superats, encara que hi ha qüestions que abans i ara encara són vàlides.

Per tant, anem a analitzar de manera sintètica els principis que tenia l'Escola Laica en comparació amb els de l'Escola Nova 21, ja que en els apartats anteriors s'esmenen les característiques d'ambdós.

Per a l'Escola Laica l'objectiu era, en paraules de Ferrer i Guàrdia: "*hacer que los niños y niñas lleguen a ser personas instruidas, verídicas, justas y libres de todo perjuicio*", llavors aquí es pot observar l'interés per donar a l'alumnat una educació global, que els ajudés a ser ciutadans amb uns valors morals i ètics marcats per la justícia i el pensament lliure. Llavors, l'educació era el mitjà per a l'emancipació (moral, social i intel·lectual) de la classe treballadora que finalment ajudaria a la transformació de la societat.

Segons l'Escola Nova 21 el seu objectiu és transformar el sistema educatiu per a desenvolupar competències per a la vida en el context històric actual i unes pràctiques d'aprenentatge fonamentades en el coneixement de com les persones aprenem. Per tant, l'objectiu final és que tot infant, sense que afecti el seu context i condicions socials, pugui accedir a experiències d'aprenentatge empoderadores que li premetin desenvolupar-se en tots els sentits.

Per una banda, en l'Escola Nova el llibre enciclopèdic es substitueix pels llibres de matèries específiques i un element indispensable per al desenvolupament lliure de l'infant serà el joc. L'alumne aprèn de manera directa, mitjançant l'experimentació, per tant, la formació serà majoritàriament pràctica i serà un aprenentatge global que permetrà a l'alumne preparar-se per a la vida en la societat. Així doncs, el professor passa a ser un divulgador del coneixement

científic i guia per als alumnes a l'hora de marcar-se objectius, no coaccionarà els alumnes per a què facin alguna cosa que no vulguin fer i tampoc donarà premis ni càstigs. Així amb la supressió d'aquests s'evita la categorització dels alumnes i la seva competitivitat, ja que es vol aconseguir una societat cooperativa.

També s'ensenyen els deures socials dels ciutadans, estimula les aptituds dels alumnes, s'exclou l'estudi dogmàtic i l'ensenyament es pot dir que és racional, científic i laic.

Sempre es té en compte la visió de l'escola lligada amb l'entorn, és a dir es té en compte la societat real per a arribar a la societat desitjada mitjançant el tipus de pràctiques que es duren a terme, així idò, es defensa la coeducació, ja que en la societat on vivim tenim contacte amb persones dels dos sexes.

Finalment, cal destacar el paper fonamental dels alumnes. Són ells el que han de ser protagonistes del seu procés d'aprenentatge, per tant, han de saber formular els seus objectius, han de saber organitzar els continguts que necessiten aprendre i han de saber fixar clarament quins seran els indicadors que els permetran saber, per ells mateixos, si han aconseguit assolir els seus objectius. En definitiva, és l'alumne qui marcarà l'activitat, el seu desenvolupament i la seva avaluació.

Per altra banda, l'Escola Nova 21, també afegeix que l'escola ha de ser capaç de superar l'ensenyament tradicional per a arribar a proporcionar eines per a fer persones autònomes que puguin gaudir d'una vida plena.

Per tant, la finalitat de l'educació defuig de solament nodrir-se d'informació i s'hi afegeix el treball amb la capacitat de comprensió i de desenvolupament d'habilitats per a saber-les combinar per a aplicar-les en situacions concretes. Així doncs, es té en compte l'aprenentatge al llarg de la vida.

També és important saber de quina manera aprén l'alumne i es té en compte a l'hora de fonamentar els entorns d'aprenentatge del segle XXI.

Llavors es dona molta importància a l'alumne (que serà el centre de l'acció educativa), a l'entorn social i personal (s'ha de fer feina de manera cooperativa i

s'ha d'aprendre a fer feina de manera autònoma a mesura que l'alumne creix), a les emocions i motivacions, l'esforç i l'avaluació continuada.

Així doncs, la organització escolar ha de ser autònoma i oberta i s'ha de poder actualitzar el disseny, el desenvolupament, la sostenibilitat, l'avaluació, la organització del professorat, el temps i l'espai.

Un altre element indispensable es troba en la participació de les famílies, universitats, institucions culturals, empreses i altres escoles i entorns d'aprenentatge, ja que formen part del context cultural i social dels alumnes.

6.- Propostes basades en l'Escola Nova 21 que ajudin a assolir els objectius de la UNESCO.

“Educació Post 2015. Equitat i qualitat per a tothom” és un projecte que té la missió de dur a debat i a revisió els objectius per a l'educació mundial post 2015 que està promovent la UNESCO.

Els objectius que es proposen són, millorar l'educació mundial reflexionant sobre els objectius prioritaris per al canvi en la nostra societat en els pròxims quinze anys, establir un diàleg entre la comunitat educativa de Catalunya per tal d'establir com es poden millorar els processos d'aprenentatge, l'organització del sistema educatiu i la interacció entre els agents educatius.

S'ha de tenir en compte que el nostre món canvia d'una manera molt ràpida i que els estudiants del segle XXI no tenen res a veure amb els del segle XX. Per això, Andreas Schleicher, Director for Education and Skills de la UNESCO afirma que:

“L'estudiant del segle 21 és diferent del tipus d'estudiant que ha dominat el segle 20. El que aprenem, la manera com ho aprenem, i com això és ensenyat, està canviant. Això té implicacions per a les escoles i per a l'educació superior, així com per a l'educació al llarg de la vida. Durant la major part del segle passat, la

creença estesa entre els actors que definien les polítiques públiques era que calia obtenir els coneixements bàsics en educació abans d'adquirir habilitats més àmplies. És com si les escoles haguessin de ser avorrides i dominades per l'aprenentatge memorístic abans que pogués aflorar un aprenentatge més profund i estimulant. Els qui es mantenen en aquesta visió no s'haurien de sorprendre si els estudiants perden interès o abandonen les escoles perquè no poden relacionar el que hi passa amb les seves vides reals". "L'educació avui va molt més sobre maneres de pensar que impliquen aproximacions creatives i crítiques a la solució de problemes i a la presa de decisions. També va de maneres de treballar que inclouen la comunicació i la col·laboració, així com els instruments que es requereixen, tals com la capacitat de reconèixer i aprofitar el potencial de les noves tecnologies o, per suposat, d'evitar els seus riscos. I igualment, l'educació va de la capacitat de viure en un món multifacètic com a ciutadans actius i compromesos. Aquests ciutadans contribueixen a determinar què volem aprendre i com volen aprendre-ho, i és això el que dóna forma al paper dels educadors". (Font: OCDE)

Prenent de base les paraules anteriors, podem veure de quina manera s'han de plantejar els nous objectius i metodologies per a l'educació del segle XXI.

Avui en dia, vivim en un món on la tecnologia ens envolta les 24 hores, ja sigui amb els telèfons mòbils, les tauletes electròniques, els ordinadors portàtils, fins i tot amb polseres que controlen la nostra activitat física.

Llavors, com podem oblidar la tecnologia en la tasca educativa? Seria un error total.

A Menorca, tots els instituts funcionen amb una plataforma digital anomenada Moodle. En aquesta, els professors poden posar a l'abast de l'alumnat una gran quantitat de material multimèdia i digital que serveixi com a suport al que s'utilitza a l'aula, i alhora els alumnes poden fer-los arribar els seus dubtes o tasques realitzades amb la mateixa plataforma, fet que flexibilitza l'accés a la informació i la comunicació tant en temps com en espai.



Una altre projecte posat en pràctica és el que es duu a terme a l'IES Biel Martí de Ferreries, on els alumnes de 2n d'ESO treballen les tres llengües (català, castellà i anglès) de manera conjunta per a l'elaboració d'una revista. Aquest fet implica una col·laboració entre els professors de les matèries ( que es reuneixen un cop per setmana per a la seva coordinació), una flexibilització dels horaris i dels alumnes i una translació d'estructures de coneixement a situacions noves per a superar els diferents reptes.

És important tenir en compte que la revista sempre ha estat lligada a les metodologies de l'escola nova, Freinet ja va utilitzar-la juntament amb la impremta i el diari per a fomentar la lectura i l'escriptura en els seus alumnes.

Per altra banda, l'institut Joan Ramis i Ramis de Maó afirma que la seva política pedagògica ha de tenir en compte una sèrie de punts:

*“1. Potenciar els equips docents i els departaments didàctics com a marcs prioritaris de decisions de caire pedagògic, amb l'objectiu d'aconseguir un treball coherent i continuat al llarg del procés d'aprenentatge de l'alumnat.*

*2. Considerar l'alumne/a, amb les seves característiques, centre del procés d'ensenyament-aprenentatge.*

*3. Treballar amb rigor en la planificació dels procés d'ensenyament-aprenentatge als seus diferents nivells de concreció: Projecte Curricular, Programacions Didàctiques dels Departaments i Programacions d'aula.*

*4. Millorar l'eficàcia del procés d'ensenyament-aprenentatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels resultats i del propi procés.*

*5. Afavorir uan metodologia activa, centrada en l'assoliment de competències.*

*6. Afavorir un seguiment individualitzat del progres personal i acadèmic de l'alumnat mitjançant una acció tutorial compartida i assumida per tot el professorat.*

*Aquestes directrius es despleguen a través dels següents processos i projectes:*

- 1. Desenvolupament d'un sistema de programació per activitats d'aula.*
- 2. Sistematització i estructuració de les reunions d'Equips Docents, de Departaments didàctics i de la Comissió de Coordinació Pedagògica.*
- 3. Generalització de l'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.*
- 4. Anàlisi comparativa dels resultats acadèmics i revisió de les programacions didàctiques.*
- 5. Anàlisi de l'eficàcia dels diferents elements de la programació i adequació als grups i als alumnes individualment.*
- 6. Assignació horària d'atenció a alumnes i famílies.*
- 7. Treball en grup del professorat, enfocament a l'assoliment de les competències bàsiques de l'alumnat.”<sup>31</sup>*

Els punts anteriors, treballen en la línia de l'Escola Nova 21, però no es concreten accions ni projectes.

Aquest cas es repeteix a l'IES Josep Maria Quadrado, de Ciutadella, ja que es marquen un seguit d'objectius però no els concreten, entre ells trobem els següents:

- Adquisició d'hàbits intel·lectuals i tècniques de treball.*
- Millora constant de la qualitat de l'ensenyament.*
- Desenvolupar la capacitat d'autoaprenentatge, l'autonomia personal, la perseverança i l'esperit de superació.*
- Fomentar la creativitat.*
- Desenvolupar l'esperit crític, la solidaritat i el compromís personal.*
- Preparar l'alumnat per a l'exercici de la ciutadania de manera activa.*
- Atendre la diversitat en totes les seves dimensions per tal d'aconseguir que tots els alumnes assoleixin el màxim en funció de les seves capacitats, sense perjudici de la equitat ni de l'excel·lència.”<sup>32</sup>*

---

<sup>31</sup> [https://iesjoanramis.org/nova/images/stories/Documents/PEC/DC050202\\_Poltica\\_Pedaggica.pdf](https://iesjoanramis.org/nova/images/stories/Documents/PEC/DC050202_Poltica_Pedaggica.pdf)

Llavors, tant en els casos de Ferreries, Ciutadella, i com el de Maó podem afirmar que, el fet que que s'utilitzin aquestes eines, pràctiques i directrius com a fet innovador, no ens apropen de manera significativa a les propostes educatives basades en l'Escola Nova 21 i els seus entorns d'aprenentatge.

Per a què ho siguin totalment faria falta tenir en compte els set principis que han de fonamentar-los:

1. L'alumnat ha de ser el centre de l'aprenentatge.
2. L'aprenentatge és un procés de naturalesa social.
3. Les emocions són part integral de l'aprenentatge.
4. L'aprenentatge ha de tenir en compte les diferències individuals.
5. L'esforç és clau per a l'aprenentatge
6. L'avaluació continuada afavoreix l'aprenentatge.
7. Aprendre consisteix a construir connexions horitzontals entre àrees de coneixement i matèries que promoguin la translació de les estructures de coneixement a situacions noves.

Possiblement els punts 5 i 7 són els més fàcils d'assolir, sempre es demana un esforç adequat a les particularitats de cada alumne i és fàcil poder treballar de manera horitzontal les àrees de coneixement, ja que en molts casos van lligades.

Un exemple el podríem trobar a l'hora de treballar una època històrica concreta. No és possible explicar la Il·lustració a Menorca sense analitzar la part històrica de la dominació britànica, l'art del moment, les idees i valors, la literatura, el vocabulari, etc.

Si agafem aquest tema: la Il·lustració a Menorca, els alumnes poden treballar les matèries "tradicionals" de llengua catalana, llengua castellana, llengua anglesa, geografia i història, arts plàstiques, ètica i filosofia.

---

<sup>32</sup> [http://www.iesjmquadrado.cat/images/imatges/Centre/Pec\\_JMQ\\_2013.pdf](http://www.iesjmquadrado.cat/images/imatges/Centre/Pec_JMQ_2013.pdf)

Pel que fa a l'apartat de llengües es podria treballar tota la literatura del moment concretant-la a l'illa de Menorca (amb la figura de Joan Ramis i l'Ateneu) i relacionar-la amb la dominació britànica per analitzar el vocabulari d'influència anglesa que encara resta a l'illa després d'aquest període.

Respecte al bloc d'arts plàstiques es podrien analitzar les obres de Pasqual Calbó, pintor de la il·lustració destacat, tot tenint en compte l'ideari del moment, fet que es podria treballar amb la part de valors i ètica.

I tot això, enmarcar-ho en el context històric i social del moment.

Per tant, així treballariem l' apartat número 7. Però ens queden els altres sis apartats. De quina manera es podria fer?

Per a treballar amb els set punts anteriors, la meva proposta inclou, per que l'alumnat sigui el centre de l'aprenentatge, una divisió del tema de la Il·lustració en diferents blocs: llengua, art, valors, i història. Cada alumne podrà triar per quin bloc vol començar, però sabent que haurà de fer-los tots amb una seqüenciació temporal que es marcarà juntament amb el professorat. Alhora, de cada bloc s'haurien de pactar les activitats que es volen dur a terme (tenint en compte els interessos dels alumnes així com els seus aprenentatges anteriors i les diferències individuals) i de quina manera es farà l'avaluació continuada. Per a treballar les emocions, proposo el treball en equip en diferents activitats de cada un dels blocs per a que l'alumnat sigui capaç d'expressar-les en el transcurs de les activitats, i alhora, fent feina en equip, hi haurà d'haver un esforç per part de tots els membres mentre es treballa la cooperació.

Un altre aspecte a tenir en compte, és que s'han de fomentar la pràctica i les experiències. En aquest cas es podrien fer excursions i visites a l'Ateneu de Maó, a les exposicions de Pascual Calbó, al fort de Malborough o al teatre Principal per a veure la representació de l'obra de Joan Ramis i Ramis, *Lucrecia*, i relacionar les visites amb activitats més pràctiques, com per exemple la redacció d'un poema d'estil neoclàssic en català, que es podria publicar al web de l'institut.

Així doncs, es treballarien tots els punts per a adquirir els coneixements d'un moment històric en concret.

Per a treballar els blocs anteriorment citats, es podrien emprar l'eina del Moodle, on tant alumnes com professors puguin anar compartint diferents elements, per exemple paraules que hem agafat de la llengua anglesa i el seu significat, edificis que daten de l'època britànica, informacions o notícies que tenguin relació amb el tema tractat, preguntes que vagin sorgint, etc. Així fomentem el concepte d'educació al llarg de la vida, ja que els alumnes amb la seva observació seràn capaços de relacionar, per exemple, els edificis britànics que es poden trobar a Es Castell amb una època històrica, una literatura i un pensament concret que hauràn anat treballant amb l'ajuda dels professors, companys, pares i persones que formen part del seu entorn.

Llavors, una manera de treballar durant el curs seria dividint el coneixement en èpoques històriques per anar adquirint els diversos coneixements.

Per a relacionar-hi la competència matemàtica es podria fer, en el cas abans exposat, treballar-la calculant les àrees i volums dels edificis visitats, calculant els preus del que costa cada visita, calcular els beneficis que podrien treure els treballadors de les fàbriques de moneders de plata després d'un any de feina, en resum, posar problemes relacionats amb el tema amb la finalitat d'ajudar a desenvolupar la competència matemàtica adequada al currículum de l'etapa i que alhora ajudi a assolir els objectius que s'hagi marcat l'alumnat respecte del tema.

Totes aquestes propostes, s'haurien de consensuar tant amb el professorat com amb l'alumnat.

Tenint en compte que des de la meva posició com a pedagoga no tinc domini ple de les matèries, el meu rol seria el de coordinar els diferents professors per a treballar tots els aspectes del currículum de cada etapa, fent reunions on poder trobar formes de treballar els continguts tenint en compte les

necessitats i desitjos de l'alumnat. És a dir, fer de guia per a establir el full de ruta del projecte i la seva avaluació.

Un altre gran repte seria motivar el professorat per a què es volgués formar en aquesta pedagogia i volgués aprendre més estratègies, dinàmiques i fer-los conscients de quin seria el seu paper a dins dels nous espais d'aprenentatge del segle XXI.

Per tant, els projectes s'haurien de començar amb els professors disposats al canvi però intentant que la resta s'hi vaig afegint fent-los veure que és urgent fer aquesta passa ja que el nostre entorn canvia de manera molt ràpida i les noves generacions han d'estar preparades per superar els reptes que els esperen.

Per altra banda, també seria important el treball amb els tutors per fer d'enllaç entre les famílies i l'entorn on viuen els alumnes. Sempre seria positiu que els pares formessin part dels entorns d'aprenentatge de manera activa i participativa. Un exemple de participació podria ser que els pares ajudin en el desenvolupament d'un taller o activitat pràctica, fent les explicacions i proposant metodologies diferents a les plantejades en un principi. Tot aquest intercanvi és molt positiu, ja que els pares i mares es senten partíceps de l'educació dels seus fills i no veuen l'escola com l'únic lloc on es duu a terme l'aprenentatge.

## 7.- Conclusions i valoracions personals.

Aquesta pedagogia va sorgir a Catalunya a causa de l'interés que tenien tot un grup de mestres per a canviar el model tradicional d'escola per adaptar-lo a la societat del moment i treballar per a la formació integral dels seus alumnes, deixant de banda l'academicisme. Alhora va ser molt important el paper dels pares i de la societat, aquest fet va ser vital per a portar les idees del Principat a Menorca, i més concretament a Alaior.

S'ha de tenir en compte que l'Escola Nova d'Alaior va viure amb el suport econòmic dels pares dels alumnes i d'aportacions que es feien des d'Argentina, ja

que el canvi que es proposava era molt positiu i tenia molts beneficis per a l'alumnat, ja que l'alliberava de dogmatismes i idees preconcebudes, per tant el feia lliure de pensament.

Avui en dia, ja no sols és necessària la participació dels pares, mestres i professors sinó de cada persona que forma part de l'entorn de l'escola, però ja no sols econòmicament. L'escola conviu envoltada de reptes com són el desenvolupament sostenible, els grans moviments migratoris, la pobresa i la desigualtat, la discriminació cap a les dones, la violència, la competitivitat, etc. Tots ells problemes que impliquen la participació de les persones. Per tant, les noves generacions han de saber com fer feina per acabar amb aquests problemes i ser capaços d'arribar a tenir una societat sense tantes desigualtats i on es treballi de manera cooperativa. Per tant, s'ha d'impulsar un procés de treball conjunt on hi participin escoles, comunitat educativa, administracions públiques, entitats, universitats i organitzacions internacionals, ja que l'objectiu és global, no individual.

I per altra banda, també s'ha de tenir en compte tota la transformació tecnològica que s'està portant a terme, ja que fa que cada dia la nostra vida estigui en constant canvi, i per tant, la seva aplicació en l'aprenentatge ha de ser un element imprescindible a l'hora de portar a terme les diferents activitats i metodologies.

Ara bé, no significa que no es puguin crear entorns d'aprenentatge avançats si no es disposa de tecnologia. Personalment crec, que la tecnologia s'ha de saber utilitzar i si no, més val deixar-la al marge. Una sobre-exposició a les noves tecnologies poden posar en perill un dels elements de l'escola nova, el contacte amb la resta de persones que formen part de l'entorn, i que per tant, són agents educatius. Per això, per a utilitzar la tecnologia, s'ha d'estar ben format en el seu bon ús, tant per part dels mestres i professors per part dels alumnes.

Per tant, després de fer tot l'anàlisi del que va suposar l'escola laica a Menorca, el que proposa l'Escola Nova 21 i els objectius que es marca la UNESCO, puc afirmar que la metodologia de l'escola nova actual és un bon model

pedagògic, que té una base sòlida que es va actualitzant amb el pas del temps i que té el recolzament d'institucions com la UOC per al posar-se al dia amb tot allò referent a com aprenen els alumnes.

Ara bé, l'element indispensable és la formació del professorat. Són ells els qui han de posar-se al dia en noves formes d'organització per a aconseguir millores en la flexibilització de les pràctiques, espais i temporalització.

Considero que on més feina s'ha de fer a l'hora de plantejar les propostes és en la part emocional. És un bloc complicat de treballar, ja que sembla difícil tenir-la en compte a l'hora de fer pràctiques innovadores. Per tant, és on més dificultats veig a l'hora de la posada en pràctica dels set principis de l'educació del segle XXI.

Així doncs, la tasca primordial a l'hora de posar en marxa aquesta metodologia és la predisposició dels professors, alumnes i famílies. Els professors ja que hauran de canviar la seva manera de funcionar i s'hauran d'allunyar del llibre de text alhora que s'hauran de formar per actualitzar-se, els alumnes perquè hauran de decidir el seu procés d'aprenentatge i les famílies perquè hauran de col·laborar per a garantir el bon funcionament del sistema.



8.- Referències bibliogràfiques.

ALZINA SEGUÍ, Pere. *La escuela libre de Alayor*. (1906-1936). Maó. Instituto Nacional de Bachillerato de Maó. Publicació núm 1 del Seminario didáctico de Geografía e Historia. 1980

ALZINA Seguí, Pere. *Moviment obrer i Escoles Laiques a Menorca* (1900-1936). Palma de Mallorca, Edicions Documenta Balear. 2014

CANUT, Maria Lluïsa; AMORÓS, Josep Lluís. *Anatomia de una cultura. Cien años dela Revista de Menorca* (1889-1989). Maó,IME.1989

FERRER I GUÀRDIA, Francisco: "La Escuela Moderna". Tusquets editor (serie los libertarios 5) Barcelona, 1977.

GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep. Analfabetisme i ensenyament. Ferrer i Guàrdia i altres propostes educatives coetànies Els Fets de la Setmana Tràgica (1909) : actes de les jornades organitzades pel CHCC,28 i 29 de maig de 2009. Pàg.181.

HERNÁNDEZ SANZ, *Compendio de Geografía e Historia de Menorca*. Maó, Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó,1908.

LAPOUGE, Gilles; BÉCARUD, Jean. *La "Comuna" de Barcelona* (1906-1909) . A: LAPOUGE, Gilles; BÉCARUD, Jean . *Los anarquistas españoles*. Barcelona, 1977. Ed. Laia. pàg. 63-71

MARTÍN JIMÉNEZ, Ignacio. *El sistema educatiu a Menorca (1800-1936) Una visióestructural*. Maó, I.M.E., 2000

MORILLAS PRAENA, Maria del Pilar. "El Porvenir del Obrero". *Eco de laagrupación "Germinal"*. Revista de Menorca. Publicació de l'Ateneu Científic,Literari i Artístic de Maó. Maó,1987. Segon semestre. Pàg. 169.

MOTILLA SALAS, Xavier. *Regeneracionisme i educació popular a Menorca*. Maó, IME,2002

PORTELLA COLL, Josep. *Joan Mir i Mir. Obra anarquista. 1888 a 1915*. Revista de Menorca.[Maó] Any 1988.Pàgines de la 101 a la 216

PORTELLA COLL, Josep. *Maó 1900 Maó ara*. Maó:Ajuntament,2006

QUINTANA, Josep Maria. *Regionalisme i cultura catalana a Menorca (1888-1936)*.

QUINTANA, Josep Maria. *Menorca, segle XX de la monarquia a la República*. Mallorca: Moll, 1976

DUMONT, H.; ISTANCE, D. i BENAVIDES, F. (ed.), *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice*, OECD Publications, 2010.

VV.AA, *Rethinking Education: Towards a global common good?*, OECD Publications, 2015.

Pàgines web de consulta:

Escola Nova 21 - Aliança per un sistema educatiu avançat.  
[www.escolanova21.cat](http://www.escolanova21.cat). Data de consulta: 3 de maig de 2017

IES Joan Ramis i Ramis -

[https://iesjoanramis.org/nova/images/stories/Documents/PEC/DC050202\\_Poltica\\_Pedaggica.pdf](https://iesjoanramis.org/nova/images/stories/Documents/PEC/DC050202_Poltica_Pedaggica.pdf) Data de consulta: 14 de juliol de 2017.

IES Josep Maria Quadrado-

[http://www.iesjmquadrado.cat/images/imatges/Centre/Pec\\_JMQ\\_2013.pdf](http://www.iesjmquadrado.cat/images/imatges/Centre/Pec_JMQ_2013.pdf)  
Data de consulta: 14 de juliol de 2017.